

**AXDIGAKU MEELGAARKA AH EE
JAMHUURIYADDA FEDERAALKA
SOOMAALIYA
2004**

Waxaa lagu kordhiyey:

- Saamayntii ay Axdiga Federaalka kmg ku yeelatay Heshiiska Djibouti ee dhaxmaray Dawladda Federaalka iyo Ururka Dib-u-Xoraynta Soomaaliya (ARS) 2009;
- Go'aanka Lambarkiisu yahay X/G/B/297/11 ee 03.02.2011, oo Baarlamaanka ku guddoonsaday Kalfadhigiisa 11-aad, Fadhigiisa 19-aadkuna kuna saabsan wax ka beddelidda qodobka 32-aad - "Muddada jiritaanka Baarlamaanka oo lagu kordhiyey sadax (3) sano 22 Agoosto 2011 ilaa 22 Agoosto 2014".
- Soo-Jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka lam. GDB/07/11 ee 18.02.2011 kusoo jeediyey Dib-u-eegista qodobbada 29-aad, 30-aad; 36-aad; 43-aad; 45-aad; 49-aad; 52-aad iyo 53-aad.
- Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kbeddelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka.

TUSMO

QAYBTA 1AAD SIYAADDADA IYO DHULKA

- Qodobka 1: DHISMAHA DOWLADDA FEDERAALKA KU MEEL GAARKA AH
- Qodobka 1:1: SIYAADDADA DADKA SOOMAALIYEED
- Qodobka 2: DHULKA
- Qodobka 3: SARAYNTA SHARCIGA
- Qodobka 4: FASIRAADDA AXDIGA

QAYBTA 2AAD JAMHUURIYADDA SOOMAALIY

- Qodobka 5: MAGAALO MADAXDA SOOMAALIYA
- Qodobka 6: CALANKA IYO ASTAANTA
- Qodobka 7: AFAFKA DALKA
- Qodobka 8: DOWLADDA IYO DIINTA
- Qodobka 9: ASTAAMAHA QARANKA

QAYBTA 3AAD JINSIYADDA

- Qodobka 10: JINSIYADDA

QAYBTA 4AAD DOWLADDA FEDERAALKA EE KU MEEL GAARKA AH

- Qodobka 11 – Dowladda federaalka ee kmg
- Qodobka 12: QAYBINTA KHEYRAADKA IYO XILALKA
- Qodobka 13: KAABAYAASHA DOWLADDA

QAYBTA 5AAD ILAALINTA XUQUUQDA ASAASIGA IYO XORIYADDA DADKA XUQUUQDA AASAASIGA AH IYO XORIYADDA

- Qodobka 14: XUQUUQDA AADANAHA IYO SHARAFTA
- Qodobka 15: U SINNAANTA MUWAADINIINTA SHARCIGA HORTIISA
- Qodobka 16: XUQUUQDA NOLOSHA, XORIYADDA GAARKA AH IYO BADBAADADA

QODOBKA 17
XUQUUQDA LA XIRIIRTA DACWO QAADISTA

- Qodobka 18: SHAQADA
- Qodobka 19: XUQUUQDA KULANKA IYO XORIYADDA SHAQO JOOJINTA
- Qodobka 20: XORIYADDA WARFAAFINTA IYO WARBAAHINTA
- Qodobka 21: XUQUUQDA AASAASIDDA XISBIYO SIYAASADEED
- Qodobka 22: XUQUUQDA AASAASIDDA URURRO BULSHO
- Qodobka 23: MAGANGELINTA SIYAASADEED
- Qodobka 24: WAXBARASHADA
- Qodobka 25: ILAALINTA QOYSKA
- Qodobka 26: DARYEELKA BULSHADA
- QODOBKA 27: DHAQAALAHA

QAYBTA 6AAD
QAAB DHISMEEDKA IYO NIDAAMKA DOWLADDA
GOLAHA SHACABKA

- Qodobka 28: AWOODDA SHARCIDEJINTA
- Qodobka 29: TIRADA GOLAHA SHACABKA
- Qodobka 30: XULITAANKA XUBNAHA GOLAHA SHACABKA
- Qodobka 31: SHURUUDAHA XULLIDDA
- Qodobka 32: MUDDADA GOLAHA SHACABKA FEDERALKA EE KU MEEL GAARKA AH
- Qodobka 33: WAAJIBAADKA GOLAHA SHACABKA
- Qodobka 34: KAL FADHIYADA GOLAHA SHACABKA
- Qodobka 35: XUQUUQDA IYO XASAANADDA GOLAHA SHACABKA
- Qodobka 36: SHARCI DEJIN
- Qodobka 37: SARAAKIISHA GOLAHA SHACABKA
- Qodobka 38: HOWL SOCODSIINTA GOLAHA

QAYBTA 7AAD
XUBINTA II
MADAXWEYNAHA

- Qodobka 39: MADAXWEYNAHA
- Qodobka 40: SHURUUDAHA
- Qodobka 41: DOORASHADA MADAXWEYNAHA
- Qodobka 42: DHAARTA MADAXWEYNAHA
- Qodobka A 43: MUDDADA XILKA
- Qodobka 44: WAAJIBAADKA MADAXWEYNAHA
- Qodobka 45: BANNAYNTA XAFIISKA MADAXWEYNAHA

QAYBTA 8AAD
XUBINTA III
FULLINTA

- Qodobka 46: WASIIRKA KOOWAAD
- Qodobka 47: SHURUUDAHA WASIIRKA KOOWAAD IYO KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD
- Qodobka 48: WAAJIBAADKA WASIIRKA KOOWAAD
- Qodobka 49: MUDDADA XAFIISKA WASIIRKA KOOWAAD
- Qodobka 50: SHAQO KA TEGIDDA WASIIRKA KOOWAAD/KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD
- Qodobka 51: XIL KA QAADISTA WASIIRKA KOOWAAD/KU XIGEENADDA WASIIRKA KOOWAAD
- Qodobka 52: GOLAHA WASIIRADDA
- Qodobka 53: XILKA GOLAHA WASIIRADDA

QAYBTA 9AAD
XUBINTA IV
GARSOORKA

- Qodobka 54: AWOODDA GARSOORKA
- Qodobka 55: MADAXBANNAANIDA GARSOORKA
- Qodobka 56: SOCODSIINTA GARSOORKA
- Qodobka 57: MABAADI'DA GARSOORKA
- Qodobka 58: XASAANADDA GARSOORKA
- Qodobka 59: MAGACAABIDDA GARSOORAYAASHA
- Qodobka 60: HAB-DHISMEEDKA MAXKAMADAHA
- Qodobka 61: MAXKAMADDA SARE
- Qodobka 62: FADHIGA MAXKAMADDA
- Qodobka 63: GUDDIGA ADEEGGA GARSOORKA
- Qodobka 64: XAFIISKA XEER ILAALIYAHA GUUD

QAYBTA 10AAD

- Qodobka 65: CIIMADDA NABADGELYADDA IYO DIFAACA

QAYBTA 11AAD
DHULKA IYO HANTIDA

- Qodobka 66: SIYAASADDA DHULKA
- Qodobka 67: KHAYRAADKA DABIICIGA AH IYO ILAALINTA DEEGAANKA

**QAYBTA 12AAD
GUDDIYADDA QARAN**

- Qodobka 68: GUDDIYADDA MADAXBANAAN IYO KUWA MAAMULKA

**QAYBTA 13AAD
XIRIIRKA CAALAMIGA**

- Qodobka 69: XIRIIRKA CAALAMIGA IYO KAN LABO GEESOODKA AH

**QAYBTA 14AAD
WAX-KA-BEDDELKA AXDIGA**

- Qodobka 70: WAX KA BEDDELIDA AXDIGA

**QAYBTA 15AAD
QODOBADA KALA GUURKA IYO DHAQANGELINTA AXDIGA**

- Qodobka 71: MUDDADA KALA GUURKA AH

**LIFAAQ 1AAD
AWOODAHA XAKUUMADDA FEDERAALXA KU MEEL GAARKA**

**LIFAAQA 2AAD
AWOODAHA DAWLAD GOBOLEEDYADA**

LIFAAQ 3AAD

Warbixinnada shanta guddi ee dib u heshiisiinta ee shirwveynaha qaran ee nabadeynta Soomaaliya: Kenya 2002-2003

LIFAAQ 4AAD

Liiska Ergada, Ururada iyo kooxaha siyaasadda.

**AXDIGA FEDERAALKA
KU MEELGAARKA AH EE
JAMHUURIYADDA
SOOMAALIYA**

H o r d h a c

Bismillaahi Raxmaani Raxiim

ANAGOO AH ERGADA WAKIILKA KA AH DADKA JAMHUURIYADDA SOOMAALIYA waxaan si rasmi ah ugu heshiinay inaan dejinno Axdigaan Federaalka ku meel Gaarka ah;

Haddaba annagoo:

GO'AANSANAY inaan ku wada noolaano nabbad, midnimo aan qaybsameyn, iyo madaxbannani lehna siyaaddo qarameed;

GARWAAQSAN ku xadgudubiyadii cuslaa ee xuquuqda aadanaha ee loo geystay dadka Soomaaliya iyo in la soo celiyo nabadgelyadii, dimuqraadiyadda, sharci ku dhaqankii, cadaaladdii bulshada, sharaftii iyo wadajirkii dadka Soomaaliyeed;

SI DHAB AH u dhisayna, korinaynana Dowlad Federaal ah oo ku Meel Gaar ah;

GO'AANSANAY inaan xoojino dib-u-heshiisiin, midnimo qaran, iyo xukun wanaag.

Sidaas awgeed, waxa aanu qaadanay oo aanu u dejinay ummadda Soomaaliyeed Axdigaan.

QAYBTA 1AAD
SIYAADDADA IYO DHULKA

QODOBKA 1
DHISMAHA DOWLADDA FEDERAALKA KU MEEL GAARKA AH

1. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay yeelan doontaa Xukuumad Federaal ku Meel gaar ah oo ku salaysan rabitaanka dadka Soomaaliyeed.
2. Magaca dowladda qaran wuxuu noqon doonaa "Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya.
3. Axdigan, "Jamhuuriyadda Soomaaliyeed" waxaa loola jeedaa "Soomaaliya", "Jamhuuriyadda Soomaaliya" iyo "Jamhuuriyadda Dimuqraadiga ee Soomaaliya".

QODOBKA 1:1
SIYAADDADA DADKA SOOMAALIYEED

1. Dhammaan awoodda siyaaddada waxaa leh dadka Soomaaliyeed, waxayna ugu dhaqmi karaan si toos ah ama si dadban iyagoo u maraya wakiiladooda, si waafaqsan Axdigaan iyo Shuruucda dalka.
2. Xorriyadda ku-dhaqanka siyaaddada looma xilsaari karo qof, koox ama dabaqad mana jiro qof iskiis/iskeed isugu xilsaari kara, ama fulin kara awood dowladeed oo aan ka soojeedin Axdiga.
3. Dowladdu waxay dhiirigelinaysaa midnimadda dadka Soomaaliyeed, horumarinta dhaqanka, hiddaha iyo caadooyinka.

QODOBKA 2
DHULKA

1. Wadajirka dhuleed iyo siyaaddada Jamhuuriyadda Soomaaliya waa laguma xadgudbaan, lamana qaybin karo.
2. Siyaaddada dhulka ee Jamhuuriyadda Soomaaliyeed waxay ka kooban tahay dhulka, jasiiradaha, dhul-badeedka, gunta dhulka, hawada sare iyo goobta ay qaaradda kaga taal.
3. Jamhuuriyadda Soomaaliyeed waxay leedahay xudduudaha soo socda:-
 - a) Waqooyi: Gacanka Cadmeed
 - b) Waqooyi Galbeed: Jabuuti
 - c) Galbeed: Itoobiya
 - d) Koonfur iyo Koonfur Galbeed: Kenya
 - e) Bari: Badweynta Hindiya

QODOBKA 3 SARAYNTA SHARCIGA

- 1 Jamhuuriyadda Federaalka ku Meel Gaarka ah ee Soomaaliya waxay ku dhisan tahay saraynta sharciga, waxaana lagu dhaqi doonaa si waafaqsan Axdigan.
- 2 Axdiga Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka waa xeerka ugu sareeya oo ay hoos yimaadaan dhammaan dadka iyo hay'adaha awoodda leh wuxuuna ka dhaqan gelayaa dhamaan Jamhuuriyadda Soomaaliyeed. Sharci kasta oo aan la socon karin ama ka horimaanaya Axdigaan wuxuu noqonayaa wax kama jiraan.
3. Jiritaanka, sharcinimada habka fulintiisa ama faafinta Axdigaan ma jirto maxkamad, waax ama wakaalad (Hayad) dowladeed ka horimaan karta.

QODOBKA 4 FASIRAADDA AXDIGA

1. Waxaa Axdiga loo tarjumayaa habka ah:-
 - a) Horumarinta dib-u-heshiisiin qaran, midnimo iyo qiyaamka dimuqraadiyadda.
 - b) Horumarinta qiyaamka xukun-wanaagga.
2. Sare u qaadidda sharafta, Wadajirka, xuquuqda iyo xorriyadaha aasaasiga ah iyo ku dhaqanka sharciga.
- 3 Qof kasta wuxuu xaq u leeyahay in uu maxkamad sare hor keeno cabasho la xiriirta in sharci la faafiyey nuxur ahaan ama qeyb ahaan uu yahay mid ka hor imanaya Axdiga.
4. Maxkamadda Sare waxa ay cabashooyinkaas go'aan uga gaaraysaa sida ay u kala mudan yihiin .

QAYBTA 2AAD JAMHUURIYADDA SOOMAALIYA QODOBKA 5 MAGAALO MADAXDA SOOMAALIYA

1. Magaalo madaxda Jamhuuriyadda Soomaaliya waa Muqdisho (Xamar).
2. Golaha Shacabka ayaa soo saari doonaa sharciga lagu maamulayo magaalo Madaxda.

QODOBKA 6 CALANKA IYO ASTAANTA

1. Calanka qaranka ee Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waa buluug furan, cirka u eg, afar gees ah, dhexdana ku leh xiddig cad shan gees leh madaxyo siman leh.
2. Astaanta Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka waxay ka kooban thay: gaashaan buluug furan oo leh xiddaayad dahabiya, dhexdana ku leh xiddig shan geesley ah oo dheeh qalin ah leh.
3. Gaashaanka dushiisa waxaa ku yaal rukummo carbeed oo xardhan, lehna shan madax oo dahabiya oo ay labada geesaha ku yaalla ay kala qaaran yihiin, hareerahana waxaa ka haya labo shabeel oo dabiici ah oo isku beegan, kuna kala taagan labo waran oo iskaga waydaarsan caaradda hoose ee gaashaanka, ayna weheliyaan labo caleen-cawbaar dabiici ah, diilin caddina ku qoofolan tahay.

QODOBKA 7 AFAFKA DALKA

1. Afafka rasmiga ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya waa Afka Soomaaliga (*Maay iyo Maxaatiri*) iyo afka Carabiga.
2. Afafka labaad ee Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waa Ingiriisiga iyo Talyaaniga.

QODOBKA 8 DOWLADDA IYO DIINTA

1. Islaamka ayaa ah diinta Jamhuuriyadda Soomaaliya.
2. **Shareecada Islaamka**¹ ayaa saldhig u ah shuruucda qaranka.

QODOBKA 9 ASTAAMAHA QARANKA

1. Calaamadaha qaranka ee Jamhuuriyadda Soomaaliya, waxay ka kooban yihiin:
 - a) Calanka Qaranka
 - b) Heesta Qaranka
 - c) Astaanta Qaranka
 - d) Shaabadda Rasmiga ah

¹ Golaha shacabka wuxuu 2009 assixiyey 2009 “ku dhaqanka Shareecada Islaamka”

QAYBTA 3AAD
JINSIYADDA
QODOBKA10
JINSIYADDA

1. Qof kastoo ahaa muwaadin Soomaaliyeed xilliga Axdiganu dhaqangaley wuxuu ahaanayaa muwaadiin Jamhuuriyadda Soomaaliya.
2. Qof kasta oo asalkiisu Soomaali yahay wuxuu xaq u leeyahay jinsiyadda Jamhuriyadda Soomaaliya, oo ay shardi tahay:
 - a) Inuu/inay ku dhashay/dhalatay Jamhuuriyadda Soomaaliya, ama
 - b) Aabihiis/aabaheed uu haysto Jinsiyadda Jamhuuriyadda Soomaaliya.
3. Qofka sifaha qodobkan ku haysta jinsiyadda lagama qaadi karo.
4. Qof kasta oo ka mid ah Jamhuuriyadda Soomaaliya wuxuu qaadan karaa labo jinsiyadood.
5. Golaha Shacabka ayaa ku meel marin doona labo iyo tobon bilood gudahood sharci habeynaya ammaha jinsiyadda.

QAYBTA 4AAD
DOWLADDA FEDERAALKA EE KU MEEL GAARKA AH
QODOBKA11

1. Dowladda Federaalka ee Ku meel gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay yeelan doontaa xukun qaybsan oo ku salaysan nidaamka federaalka.
2. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay ka kooban tahay:
 - a) Xukuumadda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah
 - b) Dowlad-Goboleedyo (Labo gobol ama in ka badan oo israaca, iyadoo la dhowraayo rabitaankooda xorta ah)
 - c) Maamulada Gobolada iyo
 - d) Maamulo Degmo
3. Axdigaan ayaa saldhig u noqon doona Dastuurka Federaaliga ah.
 - a) Muddada la diyaarinayo Dastuurka cusub, waxaa barbar socon doona tirakoob Qaran
 - b) Ka dib, waxaa la samayn doonaa Afti Qaran oo ay Beesha caalamku korjoogayso si loo anxsiyo Dastuurka cusub

c) Xukuumadda Federaalka Kumeel gaarka ahi waxa ay Beesha caalamka weydiisan doontaa kaalrno farsamo iyo mid dhaqaale.

4. a) Xukuumadda Federaalka ku Mee! Gaarka ah waxay kobcinaysaa/ horumarinaysaana dowlad-goboleedyada, maamul goboleedyada iyo degmooyinka si waafaqsan sharciga, iyadoo la raacayo tilmaamaha Guddiga Dastuurka Federaalka iyo ansaxinta Golaha Shacabka Ku Meel Gaarka ee dhismaha Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah.

b) Dowlad goboleedyada, maamul goboleedyada iyo degmooyinka waxay ka kooban yihiin deegaanada dalka oo dhan.

5. Golaha Wasiiradda Xukuumadda Federaalka ee Ku Mee! Gaarka ah waxay 90 maalmood gudahood marka xilka ay qabtaan u soo jeedinayaan Madaxweynaha magacyada dadka loo magacaabay Guddiga madaxabanaan ee Dastuurka Federaalka si loo hubiyo hirgelinta habka federaalka mudadii Axdigan lagu xaddiday.

6. Golaha Shacabka ayaa dejin dcona sharciga qeexaya howsha Guddigaan, aqoonta iyo shuruudaha shaqada xubnaha.

7. Iyadoon wax loo dhimin faritaanada Axdigan ee la xiriira dhismaha wasaaradaha xukuumadda, waxaa la dhisi doonaa Wasaaradda Federaalka iyo Arrimaha Dastuurka oo u xilsaaran dhaqangelinta arrimaha dastuurka iyo federaalka.

8. Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waxay hubinaysaa in la dhaqan geliyo habka federaalka labo sano iyo bar gudahood laga bilaabo marka Guddiga la dhiso.

9. Haddii xukuumadda Federaalka Ku Mee! Gaarka ah ay ku guul daresato inay ku baahiso habka federaalka dalka oo dhan muddada loo cayimay ee ah labo sano iyo bar, xukuumadda Federaalka ku meel gaarka ah waxay Golaha Shacabka waydiisan doontaa cod kalsooni; hadday weydana waxaa la dhisi doonaa xukuumad cusub iyadoo la raacayo sida uu tilmaamay Axdigaan.

10. Dowladda Federaalka Ku Meel Gaar ah ee lagu dhisay faqradda (8) waa inay ku gaarsiisaa dhammaan dalka Soomaaliya habka Federaalka sannad (1) gudahiis, haddii ay guuldareysatana waxaa lagu dhaqmayaa faritaanada Qodobka 11(8) ee kor ku xusan.

QODOBKA 12
QAYBINTA KHEYRAADKA IYO XILALKA

1. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxa ay meelmarin doontaa sharci xaqiijinaya isudheelitirka iyo qoondaynta khayraadka dalka.
2. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxay suggaysaa in dhammaan magacaabista xilalka xukuumadda ay ku saleysnaadaan aqoon iyo xaqsoor muwaadiniinta dhexdooda ah.

QODOBKA 13
KAABAYAASHA DOWLADDA

1. Waxaa jiri doona hay'adaha kaabayaasha dowladda ee kala ah:
 - a) Hanti Dhowrka Guud
 - b) Xeer-Ilaaliyaha Guud
 - c) Xisaabiyaha Guud
 - d) Guddoomiyaha Bangiga Dhexe
 - e) Garyaqaanka Guud
2. Golaha Shacabka ayaa dejin doona sharciyada qeexaya hawlaha kaabayaasha ku xusan qodobka 13(1).
3. Hay'adaha kor ku xusan waxay howshooda iyo mas'uuliyadooda ka fulin doonaan dalka oo dhan, sida uu qabo sharciga.

QAYBTA 5AAD
ILAALINTA XUQUUQDA ASAASIGA IYO XORIYADDA DADKA
XUQUUQDA AASAASIGA AH IYO XORIYADDA

QODOBKA 14
XUQUUQDA AADANAHA IYO SHARAFTA

1. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay aqoonsanaysaa hirgelinaysaana heshiisyadda caalamiga ah ee la xiriira xuquuqda aadanaha oo ay Jamhuuriyaddu qayb ka tahay.
2. Muwaadin waliba wuxuu xaq u leeyahay:
 - a) Degaan, shaqo, socdaal xor ah meel kast oo ka tirsan dalka.
 - b) Abaabulo, aasaaso, ka qeyb galo ururo siyaasadeed, shaqo xirfad ama bulsho oo waafaqsan sharciga, iyadoon amar la soo weydiin Dowladda.
 - c) Doorasho ka qayb galo marka da'diisu gaarto 18 sanno.
 - d) Iyadoo la raacayo sharciga, uu u tartamo shaqo kasta oo bannaan.
3. Lama faragelin karo is gaarsiinta shakhsiga gaarka u ah.

QODOBKA 15
U SINNAANTA MUWAADINIINTA SHARCIGA HORTIISA

1. Muwaadiniinta Jamhuuriyadda Soomaaliya oo dhammi way u siman yihiin sharciga iyo faritaanadda Axdiga Ku Meel Gaark ah, wuxuuna qof walba xaq u leeyahay inuu sharciga ka helo badbaadin iyo ka faa'iideysi siman iyagoo aan loo kala saann midab, dhalasho, luqad, diin, lab/dheddig iyo siyaasadduu aaminsan yahay.
2. Sinnaanta waxaa ka mid ah helitaanka xuquuq buuxda iyo xorriyad taam ah.

QODOBKA 16
XUQUUQDA NOLOSHA, XORIYADDA GAARKA AH IYO BADBAADADA

1. Qof waliba wuxuu xaq u leeyahay xuquuqda nolosha, qofna lagama qaadi karo.
2. Qofna lagama qaadi karo xoriyadiisa gaarka ah iyo badbaadada qofeed.
3. Qofna lama baari karo oogadiisa, gurigiisa iyo hantidiisa ayadoo aan la helin awood garsoor haddaanay xiriirin caafimaad iyo canshuur. Mar walba waa in sharafta gaarka ah iyo xormada qofka la dhowraa.
4. Waxaa dembi ciqaab mudan ah falalka qofka jirkiisa ama maskaxdiisa wax u dhimaya ama xaddidaya xoriyadiisa.
5. Qofna lama xiri karo lamana xaddidi karo xoriyadiisa gaarka ah, aan ka ahayn marka lagu qabto isagoo dembi faraha kula jira (*flagrantio delicto*) ama amar kale oo garsoor.
6. Sida lagu qeexay sharciga, qofkii lagu xiray tuhun ama la cadaadiyo xoriyadiisa, muddo 48 saacadood gudahood waa in la hor keenaa maxkamadda awoodda u leh garsoore xaqiijiyaa.

QODOBKA 17
XUQUUQDA LA XIRIIRTA DACWO QAADISTA

1. Qof waliba wuxuu xaq u leeyahay inuu dacwo hor dhigi karo maxkamadda ay khusayso.
2. Qof walba oo lagu eedeeyo fal dambi:-
 - a) Waxaa loo qaadanayaa inuusan dambiile ahayn ilaa ay maxkamadda awoodda u leh ku caddeeyso
 - b) Waxaa lagu wargelinayaa waqti macquul ah iyo af uu si wanaagsan u garanayo nooca dembiga lagu soo oogay

c) Waxaa la siinayaa waqti ku filan iyo tasiilaad isu diyaarin difaac heer kasta oo dhegeysiga dacwada.

3. Qof walba oo la xiray, la xabiso ama la xayiray waxaa loo ogol yahay inuu iska difaaco maxkamadda horteeda shakhsi ahaan ama la xiriiro ehelkiis iyo qareenkuu rabo mar alla markuu doono.

4. Qof walba oo lagu soo oogay dembi ciqaabtiisu gaareyso labaan sanno xarig ah, xabsi daa'in ama dil, wuxuu xaq u yeelanayaa in loo qabto qareen lacag la'aan ah.

5. Xeerka ciqaabta, mas'uuliyadda madaniga iyo maamulka ee shaqaalaha dowladda waxaa qeexi doona sharci.

QODOBKA 18 SHAQADA

1. Qof shaqaale ah lama xaqiri karo, wuxuuna xaq u leeyahay mushahaar, gunno u dhiganta howsha uu qabtay iyo faa'iidooyin kale oo lagu qeexi doono xeerka shaqada iyo shaqaalaha dalka.

2. Shaqaalaha waxay xaq u leeyihiin nasasho todobaadle ah iyo fasax sanadeed lacag leh lagumana qasbi karo inuu waayo.

3. Saacadana shaqada shaqaalaha waxaa qeexi doona sharci.

4. Dowladda waxay dejinaysaa sharci da'da ugu yar ee qofka lagu shaqaalayn karo iyo mushaarka ugu yar ee shaqaalaha.

5. Markay awood u yeelato, Dowladdu waxay u ballanqaadeysaa shaqaalaheeda (madani iyo ciidanba) xuquuq hawl-gabnimo. Waxay kaloo u ballanqaadeysaa shaqaalaheeda si sharciga waafaqsan gargaarista waqtiyada shilalka, jirada ama xil gudasho la'aanta. Sharci gaar ah ayaa qeexi doona howlgabka shaqaalaha gaarka ah.

QODOBKA 19 XUQUUQDA KULANKA IYO XORIYADDA SHAQO JOOJINTA

1. Qof walba wuxuu/waxay xaq u leeyahay/leedahay:

a) In uu si xor ah ula shiri karo dad kale iyo in uu gaar ahaan u sameyn karo ama ka mid noqon karo urur shaqaale ama ururo kale si uu u ilaashado danahiisa.

b) Inuu abaabuli karo kana mid noqon karo shir ama bannaan-bax kasta.

c) Inuu si xor ah fikradihiisa ugu gudbin karo oraah, qoraal ama qaab kasta oo kale iyadoon faaf-reeb lagu sameyn.

2. Shaqaalaha Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah waxay xaq u leeyihiin inay dhistaan ururo shaqaale si ay u ilaaliyaan danahooda sida uu qeexay sharciga.

QODOBKA 20

XORİYADDA WARFAAFINTA IYO WARBAAHINTA

1. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxay damaanad qaadeysaa xoriyadda daabacaadda iyo madaxbanaanida warbaahinta iyadoo la raacayo sharciga.
2. Qof kasta wuxuu xaq u leeyahay in si xor ah uu u gudbiyo fikradiisa qaabkii uu doono ilaa iyo xadka sharcigu u ogolaado iyadoo la dhowrayo akhlaaqda iyo nabadgelyada guud.

QODOBKA 21

XUQUUQDA AASAASIDDA XISBIYO SIYAASADEED

1. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka ah waxay dhiirigelinaysaa samaynta xisbiyo siyaasadeed sida sharcigu qabo.
2. Sida sharcigu qabo, dhammaan muwaadiniinta waxay xaq u leeyihiin inay ka mid noqdaan xisbiyo siyaasadeed oo leh qorshe siyaasadeed oo si cad u qeexaya hadaf siyaasadeedkooda qaran.
3. Xisbiyada siyaasadeed waxay u furan yihiin dhammaan muwaadiniinta waana inay hogaamisaa mabaadi'ida guud ee dimoqraadiyada.
4. Waxaa reeban xisbi siyaasadeed kasta oo leh qaab daahsoon, qaab dhismeed ciidan iyo/ama qaab qabiil.
5. Xisbiyada siyaasadda waxaa u bannaan inay bahoobaan waqtiga doorashada ka hor, dhexdeeda iyo ka dib.
6. Dhammaan muwaadiniinta buuxiya shuruudaha sharcigu qeexay waxay xaq u leeyihiin in la doorto ama wax doortaan.

QODOBKA 22

XUQUUQDA AASAASIDDA URURRO BULSHO

1. Cidna lagama carqaladeyn karo xoriyadiisa kulan, shirarka iyo inuu aasaaso ururo bulsho si sharciga waafaqsan.
2. Qofna laguma qasbi karo inuu ku biiro ama ka sii mid ahaado urur.

3. Waxaa la diiwaan gelinayaa urur kasta oo aan dowli ahayn oo ay ujeedadiisu tahayxuquuqda aadanaha ama ilaalinta deegaanka, waxaana loo ogolaanayaa inuu ka howl galo Jamhuuriyadda Federaalka ee Soomaaliya si waafaqsan heshiisyadda caalamiga ah iyo shuruucda dalka.

4. Waxaa reeban dhisidda ururo qarsoodi ah ama kuwo leh qaab ciidan, difaac, ama ciidan-u-yaal.

QODOBKA 23

MAGANGELINTA SIYAASADEED

1. Dowladdu waxay siin kartaa magangelyo siyaasadeed qof iyo xigtadiis oo ka soo cararay dalkiisa/dalkeeda ama dal kale in loo cadadiyo aano siyaasadeed, diimeed iyo dhaqan darteed haddii magangelyo doonuhu gelin dembi ka dhan ah bani'aadanimadda.

2. Waxaa qof eedeysane ah loo gudbin karaa wadankiisii ama wadan kale haddii heshiis isu gudbineed u dhexeeyo Soomaaliya iyo dalka weydiistay.

QODOBKA 24

WAXBARASHADA

1. Waxbarashada waxaa loo aqoonsanayaa xuquuqda aasaasiga ay leeyihiin dhammaan muwaadiinta Soomaaiyeed.

2. Dhammaan muwaadiniinta waxay xaq u leeyihiin inay helaan waxbarasho lacag la'aan ah ilaa iyo dugsi sare.

3. Dowladda waxay mudnaan sinaysaa horumarinta, baahinta iyo fidinta waxbarashada dadweynaha.

4. Waxbarashada waa inay ahaataa danta dadweynaha laguna fidiyaa dalka oo dhan.

5. Waa in lagu dhiso dugsiyada gaarka ah, machadyada iyo jaamacadaha si sharciga waafaqsan isia markaana la socdaan barnaamijyada iyo manaahijta waxbarashada dalka.

6. Dowladdu waxay dhiirigelineysaa sare u qaadidda cilmi baarista, farshaxanka, horumarinta ciyaaraha hiddaha & dhaqanka, isboortiga iyo caadooyinka suuban ee dadka Soomaaiyeed.

7. Dowladda waxay dugsiyadaha dalka oo dhan ku hirgelinaysaa manhaj midaysan waxayna hubinaysaa dhaqangelkiisa.

8. Dowladda waxay kobcinaysaa waxbarashada sare isla markaana dhisi doontaa machadyada farsamada, tiknoolijiyadda iyo xarumaha cilmi-baarista.

9. Dowladdu waxay horumarinaysaa barnaamijyo waxbarasho iyo manhaj midaysan ee dhammaan dugsiyada.

10. Waxaa qasab ah in la baro diinta Islaamka caruurta dugsiyada dowladda iyo kuwa gaarka ah. Arrimmahan laguma dabaqi karo dugsiyadda ay leeyihiin dadka aan Muslimka ahayn.

QODOBKA 25 ILAALINTA QOYSKA

1. Qoysku waa aasaaska bulshada dhinacyada diinta, anshaxa iyo jaceylka dalka oo ah tiirarka qoyska.
2. Dowladdu waxay dhowraysaa dhiirigelinaysaana guurka.
3. Waalidiintu waa inay ka taageeraan caruurtooda waxbarashada isla markaana u daryeelaan sida sharcigu qabo.
4. Caruurta qaan gaarka ah, waxaa qasab ku ah inay taakuleeyaan waalidkood marka aananay isku filneyn.
5. Xil ayaa ka saaran waalidiinta/daryeelaha diiwaan gelinta caruurta marka ay dhashaan.

QODOBKA 26 DARYEELKA BULSHADA

1. Dowladdu waxay ballanqaadeysaa daryeelka bulshada;-
 - a) Dowladdu waxay mas'uul ka tahay ilaalinta iyo gaarsiinta caafimaadka dadweynaha, xakameynta cudurada faafa, badbaadinta hooyada iyo dhallaanka.
 - b) Daryeelka curyaamiinta, agoonta, garoobada (widows), dadka gaboobay iyo halgamayaasha u soo dagaalamay difaaca dalka.
 - c) Dowladdu waxay dhiiri gelineysaa abuuridda bulshada rayidka ah iyo machadyado horumarin bulsho, sida kuwa aan dowliga ahayn (NGO), haweenka, dhalinyarada, ardayda, xuquuqda aadanaha iyo ururo xirfadeed.
 - d) Waxaa reebban shaqada sandulaha ah iyo ciidameynta caruurta da'dooda 18 ka yar tahay.
 - e) Sida sharciga qabo caruurta da'dooda ka yar 18 sanno lalama xiri karo dadka waaweyn.
 - f) Sharciga ayaa nidaaminaya dhisidda xarumaha caafimaadka gaarka ah iyo bukaan socod eegtooyinka.
 - g) Dowladdu waxay dhowraysaa anshaxa guud ee bulshada.

h) Dowladdu waxay ku dadaalaysaa sare u qaadista daryeelka bulshada iyo horumarinta reer miyiga.

i) Dowladdu waxay u abuuraysaa haweenka jawi wax ku ool ah oo ay si firfircoon uga qayb qaadan karaan dhaqaalaha, nolosha bulshada iyo siyaasadda.

j) Sharciga ayaa qeexaaya xiriirka ka dhaxaynaya Dowladda Federaalka ku meel gaarka ah iyo shaqaalihii dowladdii hore.

QODOBKA 27 DHAQAALAHA

1. Dhaqaalaha dalka waxaa lagu saleyn doonaa habka suuqa xorta ah.

2. Dowladdu wa inay dhiirigelisaa, taageertaa isla markaana dammaanad qaadeysaa maalgelinta shisheeye sida sharciga ku cad.

3. Xaqa lahaanshaha gaarka ah waxaa sugaya sharciga isla markaana qeexi doona nuxurkiisa iyo xuduudiisa.

4 Sharciga wuxuu dhowrayaa xuquuqda farsamo (copyright) farshaxanka, sayniska iyo tiknooliyada wuxuuna habeenaynayaa nuxurkiisa iyo xuduuddnsa.

5 Hantida gaarka ah waa lala wareegi karaa dan guud awgeed, ayadoo lagu bedelayo magdhow u dhigma oo aan lagala raagin. Hase yeeshee, hantida waa loo celin kara milkiilaha ama dhaxaltooyada sida sharciga waafaqsan.

QAYBTA 6AAD QAAB DHISMEEDEKA IYO NIDAAMKA DOWLADDA GOLAHA SHACABKA

QODOBKA 28 - awoodaha sharci dejinta

1. Dhammaan awoodaha sharci dejinta ee Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waxaa leh Golaha Shacabka.

2. Jamhuuriyadda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah ee Soomaaliya waxay lahaan doontaa hal-aqal oo gole shacbi ah.

3. Xubnaha Golaha Shacabka waxay wakiil ka yihiin midnimada ummadda.

QODOBKA 29
TIRADA GOLAHA SHACABKA

1 Golaha Shacabka Federalka ee Ku Meel Gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya wuxuu ka koobnaan doonaa **550 (shan boqol iyo konton)**² xubnood oo ay ugu yaraan 12% (boqolkiiba labo iyo toban) yihiin Haween.

QODOBKA 30
XULITAANKA XUBNAHA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabka ee ku xusan Qodobka 29 waxaa loo soo magacaabi doona sida soo socota:

a) Xubnaha Golaha Shacabka waxaa laga soo xuli doonaa heer jifofoosaad

b) Xubin kasta oo ka mid ah jifooyinka Beesha waxa ay xaq u leedahay in loo xulo Golaha Shacabka, iyadoon loo fiirin inuu shirka jooga iyo in kale.

c) Waa in habka xullidu uu noqdaa mid furan oo ay Hogaamiyeyaasha Siyaasadda/Siyaasiinta iyo Hogaamiyeyaasha Dhaqanku ka qayb qaataan.

d) ³ **(Waa la tiray)**

2. Haddii xubin banayso jagadeeda, dhaqangalka Axdigaan kadib, waxaa jagada bannaanaatay lagu buuxin doonaa habka ku xusan qodobka 30(1).

3. (Faqrad Cusub): Haddii Xubin ka mid ah Golaha Shacabka jagadiisa bannaanaato, waxaa lagu buuxinaya qofka ay isla oggolaadaan hoggaamiyeyaasha dhaqanka iyo xubnaha siyaasiyiinta beesha ee jifo hoosaadka, kaasoo loo gudbinaayo Guddoomiya Golaha Shacabka oo isna soo hordhigi doono fadhiga Golaha.⁴

² Wax-ka-beddelidda Qodobka 29-aad: Heshiiskii Djibouti 2009 tirada Xubnaha Golaha waa la labalaabay, waxaa la gaarsiiyey 550: 275 + 275. Saa daraadeed bay xubnaha ku noqdeen 550 (Shanboqol iyo konton).

³ Qodobka 30-aad (1-D): Waa la tiray. (Wuxuuna u qornaa sidan: “Marka ay Hogaamiyeyaasha Dhaqanku ay soo ansixiyaan Magacyada xubnaha Golaha Shacabka ee la soo xulay ayaa Guddiga Maareynta iyo Fududaynta Soomaalida ayaa u qudbinaya Guddiga Fududaynta IGAD waqtiga ku haboon.) Arag: Go’aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

⁴ Qodobka 30-aad waxaa lagu kordhiyey faqradan (3aad). Arag: Go’aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka.

QODOBKA 31
SHURUUDAHA XULLIDDA

1. Qof kasta wuxuu xaq u leeyahay inuu xubin ka noqdo Golaha Shacabka haddii uu:

a) Yahay muwaadinka Jamhuuriyadda Soomaaliya.

b) Da'diisu ay ka yarayn shan iyo labaatan (25) sanno.

c) Leh akhlaaq wanaagsan.

d) Dhimmirkiisu dhan yahay.

2. Wuxuu qofku waayi karaa xubinimadda Golaha Shacabka haddii:

a) Loo magacaabo xil xafiiseed oo aan ahayn xubin golaha wasiirada.

b) Ay caddaato in dhimmirkiisu dhimman yahay.

c) Lagu helo fal dembiyeed (*interdictable offence*).

d) Horey looga qaaday xafiis dowladeed sababo akhlaaq-xumo iyo musuq-maasuq awgeed.

QODOBKA 32
MUDDADA GOLAHA SHACABKA FEDERALKA EE KU MEEL GAARKA AH

1. Muddada Dowladda Federalka ee Ku Meel Gaarka ah oo horey u ahayd todobo (7) sano waxaa lagu kordhiyey sadax sano oo ka bilaabanaysa 22 Agosto 2011, kuna eg 22 Agosto 2014.⁵

2. Muddada Golaha Shacabka Federaalka waxay ka bilaabanaysaa tariikhda loo dhaariyo xilka, waxayna socon doontaa ilaa iyo taariikhda la ansaxiyo doorashada xigta ee Golaha Shacabka.

3. Kulanka koowaad ee Golaha Shacabku wuxuu ku qabsoomayaa 30 berri gudahood laga bilaabo marka seddex-meelood labo xubnaha Golaha xilka loo dhaariyo.

4. Faqradda (4) ee qodobkan waa la tiray⁶

5. Fadhiga ugu horeeya ee Golaha Shacabka waxaa shir-gudoominaya xubinta ugu da'da wayn ilaa guddoomiyaha Golaha Shacabka laga doorto.

⁵ Arag: Go'aanka Lambarkiisu yahay X/G/B/297/11 ee 03.02.2011, oo Baarlamaanka ku ansixiyey Kalfadhigiisa 11-aad, Fadhigiisa 19-aad kuna kusaabsan wax ka beddelidda qodobka 32-aad - "Muddada jiritaanka Baarlamaanka oo lagu kordhiyey sadax (3) sano 22 Agoosto 2011 ilaa 22 Agoosto 2014".

⁶ Faqradda (4) ee qodobka 32-aad, Heshiiskii Djibouti ku dhexmaray Dawladda Federaalka kmg iyo Ururka Dib-u-xoraynta Soomaaliya ayaa lagu buriyey oo waa la tiray, si muddada kmg labo (2) sano loogu kordhiyo.

QODOBKA 33
WAAJIBAADKA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabku wuxuu qabanayaa waajibaadka soo socda:
 - a) Doorashada madaxweynaha Dowladda Federalka ee ku Meel Gaarka ah.
 - b) Doorashada Guddoomiyaha iyo ku xigeenadda.
 - c) Dejinta sharuucda.
 - d) Ansaxinta iyo meel marinta miisaaniyad sanadeedka.
 - e) Meelmarinta soojeedinta kalsoonidda Xukuumadda.
 - f) Dejinta xeer hoosaadka Golaha.
 - g) Baarista arrin kasta oo dan guud ah.
 - h) Qabashada dhagaysiyo guud (*public hearings*).
 - i) Ansaxinta heshiisyada caalamiga.

QODOBKA 34
KAL FADHIYADA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabku wuxuu yeelanayaa labo kalfadhi oo caadi ah sanadkiiba.
2. Guddoomiyaha Golaha Shacabka wuxuu isugu yeeri karaa kalfadhi aan caadi ahayn haddii ay codsadaan Madaxweynaha ama seddex meelood hal meel xubnaha Golaha.
3. Shirarka Golaha Shacabka iyo guddiyadiisu waxay ansaxi karaan haddii ay goobjoog yihiin hal dheeri xubnaha Golaha.

QODOBKA 35
XUQUUQDA IYO XASAANADDA GOLAHA SHACABKA

1. Xildhibaan Golaha Shacabka laguma eedeyn karo ra'yiga ama aragtida uu ka soo jeediyo Golaha Shacabka.
2. Xildhibaanaka laguma soo oogo karo dacwo ciqaabeed lid ku ah haddii aan lagu qaban isagoo dembi gacanta kula jira (*flagrantio delicto*).

3. Xildhibaanka lama waydiin karo su'aalo la xiriira baaris dembiyeed, lamana baari karo oogadiisa iyo hoygiisa inta uu gudanayo xilka Golaha Shacabka.

4. Golaha Shacabka ayaa samaynaya sharciga gunnada xubnihiisa taasoo ku kooban fadhiyada Golaha iyo guddiyadiisa.

QODOBKA 36 SHARCI DEJIN

1. Marka Golaha Shacabka uu soo saaro sharci waxaa loo gudbinayaa Madaxweynaha si uu u ansixiyo.

2. Madaxweynahu labaatan iyo kow (21) maalmood gudahood, marka sharci loo soo gudbiyey si uu u ansixiyo sida ku qeexan qaybta (1), waxaa uu u cadeynayaa Gudoomiyaha Golaha Shacabka in uu ogaaladay ama diiday sharcigaas.

3. Haddii Madaxweynaha diido inuu ku ansixiyo sharci la soo hordhigay afar iyo toban (14) maalmood gudahood, wuxuu qoraal tilmaamaya faritaanada sharcigaas ee ay la tahay in dib loo eego si wax looga beddelo uu u gudbinayaa Gudoomiyaha Golaha Shacabka.

4. Golaha Shacabka wuxuu dib u eegayaa sharciga Madaxweynuhu ku soo celiyey iyadoo tixgelinaya faalada Madaxweynaha waxayna :

a) Ogolaanayaa soo jeedinta madaxweynaha iyagoo wax ka beddelay ama aan wax ka beddelin, kuna celinaya mar kale Madaxweynaha si uu u ogolaado, ama

b) Diidayaan soo jeedinta Madaxweynaha waxayna ansixinayaan sharcigii hore oo aan waxba laga bedelin iyadoo lagu meel marinayo cod bixin aan ka yareyn 65% xidhibaanada Golaha Shacabka taasoo Madaxweynaha ogolaan doono sharciga afar iyo toban (14) maalmood gudahood maalinta sharciga la soo gudbiyey.

5. **Golaha Shacabka ayaa leh awoodda Sharcidejinta dalka, wuxuuna xilka haynayaa ilaa iyo taariikhda Baarlamaan dambe xilka kala wareego.⁷**

6. **Dhammaan hidise-sharciyeedyada marka uu ansixiyo Golaha Shacabka ma dhaqangeli karo ka hor inta aan lagu soo saarin (daabicin) Faafinta Rasmiga ah ee Dawladda.⁸**

⁷ Faqraddan 5-aad ayaa lagu kordhiyey qodobkan qodobka 36-aad . Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka.

⁸ Waa Faqraddii hore ee ahayd faqradda 5-aad waxay noqotay faqradda 6-aad ee qodobkan 36-aa - Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa

QODOBKA 37
SARAAKIISHA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabka wuxuu yeelan doonaa:

- a) Guddoomiye
- b) Labo Guddoomiye ku xigeen, iyo
- c) Saraakiil kale oo Golaha Shacabku magacaabo.

2. Fadhiyiisa ugu horeeya Golaha Shacabka wuxuu iska dhex dooranayaa Guddoomiye iyo labo ku xigeeno.

QODOBKA 38
HOWL SOCODSIINTA GOLAHA

1. Fadhiyada Golaha waxaa guddoominaya:

- a) Gudoomiyaha
- b) Mid ka mid ah ku xigeenada haddii Gudoomiyaha maqan yahay/ amase
- c) Xubin Golaha doorto haddii Guddoomiyaha iyo ku xigeenadiisu maqan yihiin.

QAYBTA 7AAD
XUBINTA II
MADAXWEYNAHA

QODOBKA 39

1. Madaxweynaha Jamhuuriyadda Soomaaliya waa:

- a) Madaxa Dowladda
- b) Taliyaha Guud ee Cidamada Qalabka Sida
- c) Astaanta Midnimada qaranka

2. Madaxweynuhu wuxuu awoodiisa u gudanayaa si waafaqsan Axdiga iyo shuruucda dalka.

3. Madaxweynuhu ma qaban karo xil kale oo dakhii ka soo gelayo.

21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka.

QODOBKA 40 SHURUUDAHA

1. Qof walba wuxuu xaq u leeyahay inuu isu sharaxo jagada madaxweynaha haddii uu buuxiyo shuruudaha soo socda:

- a) Inuu/inay yahay/tahay muwaadin Jamhuuriyadda Soomaaliyeed.
- b) Da'diisu ka yareyn afartan (40) sanno.
- c) Inuu/inay yahay/tahay Muslim kuna dhaqma/dhaqanta waalidiintiisuna/waalidiinteeduna yihiin muwaadin Soomaaliyeed.
- d) Shisheeye qabin, inta xilka uu/ay hayana/haysana guursan shisheeye.
- e) Dhimmirkiisu dhan yahay, horeyna aan loogu xukumin dembi culus.
- f) Leh akhlaaq wanaagsan.
- g) Leh karti, xilgudasho iyo waayo aragnimo uu ku gudan karo waajibaadka Madaxtinimada.

QODOBKA 41 DOORASHADA MADAXWEYNAHA

1. Madaxweynaha waxaa cod qarsoodi ah ku soo dooranayo Golaha Shacabka aqlibiyad dhan seddex meelood iabo (2/3) wareega hore, halka wareegyada dambe loo baahan yahay cod dheeri.

2. Wareegga labaad waxaa ka qeyb galaya lixda mushrax ugu horeysa halka wareega seddexaadna ay ku tartamayaan jagada madaxweynaha labada musharax ee ugu cod badan.

QODOBKA 42 DHAARTA MADAXWEYNAHA

1. Madaxweynuhu wuxuu inta uusan xilka qaban marayaa dhaarta ah;

“Waxaan ku dhaaranayaa magaca Illaah inaan u guto xilkayga, si daacad ah oo danta dadku kujirto, dhowrana Axdiga iyo shuruucda Jamhuuriyada Soomaaliya”

QODOBKA 43
MUDDADA XILKA

1. (A) Madaxweynaha lasoo doorandoono wuxuu haynayaa xilka muddo sadax (3) sano laga bilaabo marka loo dhaariyo xilka Madaxweynenimada (2- Agoosto ee 2011 – 20-ka Agoosto 2014) wuxuuna maraya dhaarta ku xusan qodobka 42-aa/ faqradiisa 1-aad ee Axdiga Federaalka kmg.⁹

B. Madaxweynaha wuxuu xilka muddo haynaya sida ku cad sida ku cad faqradda 1-aad ee isla qodobkan haddii aysan jirin geeri, shaqo ka tegid ama shaqa ka joojin sababo lagu qeexi Axdiga, ilaa iyo inta qof kale ee loo soo doortay Madaxweynenimada uu kala wareegayo xilka.¹⁰

C. Taariikhda doorashada Madaxweynaha waxaa iclaaminaya Guddoomiyaha Baarlamaanka bil ka hor inta aysan dhammaan muddada xilka xafiiska.¹¹

2. Madaxweynaha waxaa la eedeyn karaa haddii uu ku xad-gudbo Axdiga iyadoo eedeytaas loo gudbinayo Golaha Shacbiga.

3. Marka soo jeedinta eedeynta Madaxweynaha la hor dhigo Golaha Shacabka –

- a) Waa in eedeyntaas lagu cadeeyo go'aan afar iyo toban (14) beri ka dib ayna saxiixaan ugu yaraan seddex meelood hal meel tirada guud ee Golaha Shacabka oo dalbanaya in la socodsiiyo go'aankaas.
- b) Waa in baaritaan lagu sameeyo dembiga ama sababta keentay dacwadda madaxweynuhuna wuxuu xaq u leeyahay inuu goobjoog ka ahaado ama wakiil u dirsan karo goobta baarista.
- c) Waa in natiijada baaritaanka go'aan lagu soo saaraa iyadoo lagu ansaxinayo cod ugu yaraan seddex meelood labo meel xubnaha Golaha Shacbiga.
- d) Go'aankaas wuxuu yeelan doonaa awood uu madaxweynaha xilka looga qaadayo laga bilaabo maalinta go'aanka la gudibiyey.

⁹ Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

¹⁰ Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

¹¹ Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

QODOBKA 44
WAAJIBAADKA MADAXWEYNAHA

1. Madaxweynuhu wuxuu qaban doonaa xilal dowladeedka soo socda:

a) Furitaanka Golaha Shacabka.

b) Wuxuu la hadlayaa fadhiga gaarka ah ee Golaha Shacabka sanadkiiba mar.

c) Wuxuu la hadli karaa Golaha Shacabka markasta oo kale.

d) Madaxweynuhu wuxuu magacaabayaa Guddoomiyaha Maxkamadda Sare iyo Garsoorayaasha soo jeedinta Golaha Wasiirada ka dib.

e) Madaxweynuhu wuxuu magacaabayaa jagooyinka sare ee xukuumadda iyo madaxda hay'adaha dawladda marka uu soo jeediyo Golaha Wasiirada.

f) Madaxweynuhu wuxuu magacaabi doonaa jagooyinka - Danjirayaasha, Diblomaasiyiinta, Qunsiliyadaha marka uu Golaha Wasiirada uu soo jeediyo.

g) Madaxweynuhu wuxuu qaabilaa diblamaasiyiinta shisheeyaha iyo wakiilada qunsuliyadaha dalalka shisheeye.

h) Wuxuu guddoonsiiyaa abaalmarinta xushmadaha qaranka (state honours) marka Golaha Wasiirada soo jeediyo.

2. Madaxweynuhu wuxuu magacaabayaa xilkana ka qaadayaa Wasiirka Koowaad ama kala diraa xukuumadda haddii ay waydo codka kalsoonidda Golaha Shacabka.

3. Madaxweynuhu wuxuu xilka ka qaadayaa Wasiirada iyo Wasiiro ku xigeenada marka uu Wasiirka Koowaad soo jeediyo.

4. Madaxweynuhu wuxuu lee-yahay awoodaha kale ee soo socda:

a) Saxiixidda heshiisyada caalamiga ah marka Golaha Wasiiraddu soo jeediyo Golaha Shacabkuna ansaxiyo.

b) Ansaxinta shuruucda Golaha Shacabku ogolaado si shard loogu beddelo, dikreetooyinka iyo xeer-nidaamyada Golaha Wasiiraddu.

QODOBKA 45
BANNAYNTA XAFIISKA MADAXWEYNAHA

1. Haddii xafiiska madaxeynuhu banaanaado sababo la xiriira; is-casilid, geeri ama xil gudasho la'aan joogto ah darteed, Gudoomiyaha Golaha Shacabka ayaa si dhaqso ah ula wareegayaa waajibaadka Madaxweynaha, Golaha Shacabkuna wuxuu ku kulmayaa soddon **(30) maalmood**¹² gudahood si ay u soo doortaan Madaxweyne cusub.

QAYBTA 8AAD
XUBINTA III
FULLINTA

QODOBKA 46
WASIIRKA KOOWAAD

1. Awoodda fulinta waxaa leh Golaha Wasiiradda.
2. Wasiirka Koowaad oo uu magacaabay Madaxweynuhu wuxuu noqonayaa hogaamiyaha iyo shir gudoonka Golaha Wasiiradda.

KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD IYO WASIIRADDA

3. Wasiirka Koowaad wuxuu magacaabayaa seddex Wasiir Koowaad ku xigeen.
4. Wasiirka Koowaad wuxuu magacaabayaa wasiiradda iyo wasiir ku xigeenada.
5. Wasiirka Koowaad ayaa u jeedin doonaa Madaxweynaha magacyada dadka ku habboon in loo magacaabo Wasiirro iyo Wasiirro ku xigeenno iyadoo aan **lagu xirin inuu xubin ka yahay Golaha Shacabka**¹³.
6. Ku xigeenada Wasiirka Koowaad, waxay lahaanayaan xil wasaaradeed waxayna kormeerayaan wasaaradaha la xiriira qaybaha siyaasadda, bulshada iyo dhaqaalaha. Xilalkooda gaarka ah sharci ayaa qeexi doonaa.

¹² Halkii (35) maalmood gudahood ahayd waxaa laga dhigay (30) maalmood. Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

¹³ Golaha ayaa ku kordhiyey ka dib markii shirkiisa Badhabo 2007 ku buriyey faqradda (1-b) ee qodobka 47-ad. Arag fiirada tan tan ku xigta.

QODOBKA 47
SHURUUDAHA WASIIRKA KOOWAAD
IYO KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka Koowaad, Ku xigeenada Wasiirka Koowaad, Wasiiradda iyo Wasiir Ku Xigeenadu waa inay buuxiyaan shuruudaha soo socda:-

a) Inuu yahay muwaadinka Jamhuuriyadda Soomaaliyeed.

b) Xubin ka yahay Golaha Shacabka. (*Waa la tiray*)¹⁴

c) Da'da Wasiirka Koowaad waa in aysan ka yaraan afartan (40) sano, ku xigeenada Wasiirka Koowaad, wasiiradda iyo wasiir ku xigeenada aysan da'doodu ka yaraan soddon iyo shan (35) sanno.

d) Waa inay lahaadaan tayo hoggaamineed iyo khibrad siyaasadeed.

QODOBKA 48
WAAJIBAADKA WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka Koowaad wuxuu yeelanayaa xilalka soo socda:

a) Wuxuu guddoomiyaa kulamada Golaha Wasiiradda.

b) Wuxuu mas'uul ka yahay horumarinta, isu-duwidda iyo kormeeridda siyaasadda xukuumadda iyo maamulka guud.

¹⁴ Faqraddan Golaha ayaa ku buriyey kalfadhigiisa Baydhabo 2007 - Arag fiirada 13 ee kor ku xusan oo la xiriirta qodobka 46 faqradiisa (5).

QODOBKA 49
MUDDADA XAFIISKA WASIIRKA KOOWAAD

1. A) Xukuumadda oo ka kooban wasiirka koowaad, ku-xigeenadda wasiirka koowaad, wasiiradda, wasiir dowlayaasha, ku-xigeenadda wasiiradda, barnaamijka ay ku shaqeyn doonta oo qoraal ah iyo qabdhismeedkeeda, waa in la horkeenaa golaha baarlamaanka si ay u waydiisato codka kalsooniadda 30 (soddon) casho gudahood laga bilaabo maalinta la magacaabo wasiirka koowaad.¹⁵

B) Golaha baarlamanku wuxuu go'ankiisa ah kalsooni siinta xukuumadda ku ansixinayaa cod qarsoodi ah iyo aqlabiyad hal dheeri ah ee tiradda xubnaha golaha, iyadoo laga reebayo tiradda kuraasta bannaan (vacancy).¹⁶

C) Soo jeedinta kalsooni kala noqoshadda xukuumadda iyadoo sababaysan waxaa keeni kara ugu yaraan 50 (konton) xildhibaan. Codka kalsooni kala noqoshadda xukuumadda ee ka dambeeya soo jeedinta wuxuu noqonayaa mid qarsoodi ah, kuna ansaxayaa aqlabiyad hal dheeri ah (50+1), iyadoo tiradda xubnaha golaha baarlamanka laga reebayo kuraasta bannaan.¹⁷

2. Wasiirka koowaad, iyo golihiisa xukuumadda waxay marayaan dhaarta hoos ku xusan, marka goluhu siiyo codka kalsoonidda barlamaanka:

”Waxaan ku dhaaranaya Magaca Ilaahey inaan u guto xilkayga, si daacad ah oo danta dalka ku jirto, dhowrana Axdiga iyo shuruucda Jamhuuriyadda Soomaaliya.”

3. Wasiirka koowaad wuxuu heyn doonaa Xilka Xafiiska ilaa:

A) Uu geeriyoodo, Is Casilo, **Ama Goluhu kaga qaado Xilka Cod Qarsoodi Ah**¹⁸.

B) Ilaa Xilka cid Kale loo magacaabo.

¹⁵ Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabeddelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

¹⁶ Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabeddelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

¹⁷ Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabeddelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

¹⁸ ”...ama Goluhu kaga qaado xilka Cod Qarspoodi ah” – ayaa lagu kordhiyey - Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabeddelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

QODOBKA 50
SHAQO KA TEGIDDA WASIIRKA KOOWAAD/KU XIGEENADA
WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka koowaad iyo/ama ku Xigeenada Wasiirka Koowaad way iska casili karaan Xilka iyagoo is-casiliddooda qoraal ugu gudbinaya Madaxweynaha.
2. Is-casilaada lagu qeexay Faqradda (1) waxaa hirgelayaa taariikhda qeexay iscasilidda, Madaxweynuhuna oggolaado.

QODOBKA 51
XIL KA QAADISTA WASIIRKA KOOWAAD/KU XIGEENADDA
WASIIRKA KOWAAD

1. Haddii in ka badan boqolkiiba konton (50%) Golaha Shacabku ka soo jeediyo go'aan kalsooni daro ah Wasiirka Koowaad, Madaxweynuhu waxaa uu xilka ka qaadayaa Wasiirka Kowaad iyo Golihisa Wasiirada.
2. Madaxmeyhaha xilka kama qaadi karo Wasiirka Kowaad ama ku Xigeenada Wasiirka Koowaad inta uu jiro Golaha Shacabka, si kasta ha ahaatee, aan ka ahayn siyaabaha ku cad Qodobka 51 (1).

QODOBKA 52
GOLAHA WASIIRADDA

1. Golaha Wasiiraddu wuxuu ka kooban yahay:-
 - a) Wasiirka Koowaad
 - b) Ku Xigeenadda Wasiirka Koowaad, iyo
 - c) Wasiiradda, **Wasiiro-dawlayaasha iyo Wasiir ku-xigeennada**¹⁹.
2. Golaha Wasiiradda wuxuu u xilsaaran yahay:
 - a) Diyaarinta, dhaqangelinta siyaasadda iyo miisaaniyadda qaranka.
 - b) Diyaarinta iyo u soo bandhigidda shuruucda dowladda Golaha Shacabka.
 - c) Meelmarinta iyo maamulidda Shuruucda.

¹⁹ Waxaa lagu kordhiyey "Wasiiru-Dawlayaash" - Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka

d) Isu-duwidda hawlaha wasaaradaha.

e) Meelmarinta hawlaha kale ee ku qeexan Axdiga iyo shuruucda, marka laga reebo kuwa Madaxweynaha loo qoondeeyay.

3. Qof walba oo loo magacaabo Ku Xigeen Wasiir Koowaad, Wasiir ama Wasiir Ku Xigeen:-

a) Wuxuu ku dhaaranayaa magaca Illaah inuu daacad u yahay Jamhuuriyadda Soomaaliya iyo Axdiga.

b) Wuu is-casili karaa isagoo qoraal shaqo ka-tegid ah u gudbinaya Wasiirka Koowaad iyo Madaxweynaha.

c) Wuxuu xilka xafiiska hayn doonaa ilaa uu geeriyoodo, is-casilo ama laga qaado xilka ama inta laga soo magacaabay qof kale doorashada guud ka dib.

QODOBKA 53 XILKA GOLAHA WASIIRADDA

1. Haddii aan si kale loo sheegin, go'aanadda Golaha Wasiiraddu waa inay ahaadaan qoraal.

2. Ku Xigeenadda Wasiirka Koowaad iyo Golaha Wasiiraddu waxay kaaliyaan talona siinayaan Wasiirka Koowaad.

3. Golaha Wasiiradda waxay si wadar ah mas'uul uga yihiin, iyadoo la tixraacayo mabda'a mas'uuliyadda wadareed iyo shakhsiyadeed, wax kasta oo ay fuliyaan sida:-

a) Fulinta awoodooda iyo meelmarinta waajibaadkooda.

b) Maareynta iyo dhaqan-gelinta shuruucda loo xilsaaray.

4. Seddexda (3) ku Xigeenada Wasiirka Koowaad iyo Wasiiraddu waxay si shakhsi ah mas'uul ugu yihiin Wasiirka Koowaad fulinta awoodaha iyo waajibaadka sida gaarka ah loogu xilsaaray.

5. Wasiir waliba wuxuu hor tegayaa Golaha Shacabka ama guddi Golaha Shacabka marka loo baahdo, si uu uga jawaabo su'aal kasta oo saamaysa arrimaha loo xilsaaray wasaaradiisa.

6. Golaha Wasiiraddu wuxuu mas'uul ka yahay siyaasadda guud ee federaalka iyo maamul goboleedyada sida ay qabaan Axdiga iyo shuruucda dalka.

7. Haddii Golaha Shacabku cod bixin ay taageereen in ka badan boqolkiiba konton xubnaha Golahu, waxaa meel maraya soo jeedinta kalsoonida lagala noqonayey xubinta Golaha Wasiiradda marka laga reebo Wasiirka Koowaad iyo Ku xigeenadda Wasiirka Koowaad, madaxweynuhu wuxuu xilka ka qaadaa xubintaas.

8. Xubinta Golaha Wasiirada ka mid ah ee isu sharaxda jago kale waa in marka hore uu banneeyaa/ay banneysaa xubinta wasiirnnimo, Wasiir ku-xikeen ama Wasiiro-dawle.²⁰

**QAYBTA 9AAD
XUBINTA IV
GARSOORKA**

**QODOBKA 54
AWOODDA GARSOORKA**

1. Awoodda garsoorka Jamhuuriyadda Soomaaliya waxaa u xil saaran maxkamadaha.
- 2 Awoodda garsoorku waxay koobaysaa arrimaha madaniga, ciqaabta, maamulka, ganacsiga iyo arrimaha kale ee shuruucda kale iyo Axdigu u xilsaaraan.

**QODOBKA 55
MADAXBANNAANIDA GARSOORKA**

- 1 Garsoorku wuxuu ka madaxbanaan yahay hay'adaha xeer-dejinta iyo fulinta marka ay gudanayaan xilkooda garsoor, xubnaha garsoorku waxay u hogaansamayaan sharciga.
- 2 Waxaa xilka garsooraha laga qaadi karaa oo keliya marka uu gudan kari waayo waajibaadkiisa taasoo noqon karta cilad jirka ah, dhimmirka, anshax xumo iyo sabab kale.
- 3 Waxaa garsoore xilka laga qaadi karaa haddi arrinta xil ka qaadidda uu soo jeediyo Guddiga Adeegga Garsoorka in xilka looga qaado sida kor lagu soo sheegay.
4. Xubnaha garsoorku ma qaban karaan xafiis kale iyo howlo kale oo ka hor imaanaya waajibaadkooda.
- 5 Talaabooyinka maamulka iyo anshax marinta xubnaha garsoorka waxaa loo raacayaa sida sharcigu qabo waxaana lagu fulinayaa dekreeto Madaxweyne ka dib markuu soo jeediyo Wasiirka Cadaaladda iyo Arrimaha Diinta lana waafajiyo go'aanka Golaha Adeegga Garsoorka.
6. Garsoorku wuu ka madaxbanaan yahay awaamirta hay'ad kale.

²⁰ Waa faqrad Cusub - Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabadelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka.

7. Garsoorku wuxuu ka tarjumayaa isla markaana hirgeliyaa sharciga si waafaqsan Axdiga iyo sharciga.

8. Golaha Shacabka ayaa dejinaaya shuruucda iyo nidaamka magacaabidda, shaqo ka eryidda, anshax-marinta iyo qaab-howleedka garsoorayaasha.

QODOBKA 56 SOCODSIINTA GARSOORKA

1. Dacwo qaadistu way u furan tahay dhegeysiga dadweynaha, inkastoo maxkamaddu go'aansan karto in lagu dhageysto dacwadda aqal xiran sababo la xiriira anshaxa, caafimaadka ama xasiloona.

2. Go'aan maxkameed lama gaari karo ilaa dhinacyada dacwada ay khuseyso helaan fursad ay dacwadooda lagu dhageysto.

3. Dhamaan go'aanada garsoorka iyo talaabooyinka kale waa in la sababeeyaa, gaar ahaan kuwa ku lug leh xorriyadda shakhsiga ah.

QODOBKA 57 MABAADI'DA GARSOORKA

1. Waxaa reeban in la dhiso maxkamaddo gaar ah marka laga reebo maxkamadaha ciidamada oo awood u leh dembiyada ay gelaan xubnaha ciidamada qalabka sida, xilliga nabadda iyo dagaalka.

2. Waxaa u furan dadweynaha, rayidka iyo ciidankaba inay si toos ah uga qayb galaan dacwo-qaadista si waafaqsan sharciga tilmaamaya ka qayb-qaadashadoda.

QODOBKA 58 XASAANADDA GARSOORKA

1. Dacwo ciqaabeed laguma soo oogi karo garsooraha inta uu xilka hayo, waxna lagama weydiin karo baaris dembi, oogadiisa iyo hoygiisa, lamana xiri karo haddi aan la qaban isagoo dembi faraha kula jira ama ayan oggolaan Guddiga Adeegga Garsoorka.

QODOBKA 59 MAGACAABIDDA GARSOORAYAASHA

1. Garsoorayaasha oo dhan waxaa lagu magacaabaya dikreeto Madaxweyne iyadoo la tixgelinaayo talo-bixinta Golaha Adeegga Garsoorka.

2. Magacaabidda garsoorayaasha waxaa lagu salaynayaa aqoontooda sharci iyo kartidooda.

3. Qofna looma magacaabi karo Maxkamadda Sare haddaanu noqon ama ahayn;

a) Garsoore Maxkammad Racfaan lehna khibrad dheer dhinacyada madaniga, ganacsiga iyo dembiyada, ama

b) Yahay/tahay qareen Maxkamad Sare ee Jamhuuriyadda muddo aan ka yareyn (5) sano oo xiriir ah.

4. Haddii uu xafiis garsoor banaanaado ama sababo kale darteed garsooruhu gudan kari waayo xilkiisa, ama uu gaaro da'da howlgabka oo ah lixdan iyo shan (65) sano, Madaxweynuhu wuxuu rragacaabi doonaa garsoore cusub markuu helo talada Guddiga Adeegga Garsoorka.

QODOBKA 60

HAB-DHISMEEDKA MAXKAMADAHA

1. Habka-dhismeedka maxkamaduha wuxuu ka kooban yahay:-

a) Maxkamadda Sare ee ku meel gaarka ah

b) Maxkamadda Racfaanka ee ku meel gaarka ah, iyo

c) Maxkamadaha kale ee sharcigu dhiso.

2. Maxkamadda Sare ayaa leh awoodda, dhegaysiga iyo go'aan ka gaarista khilaaf kasta oo saameynaya Axdiga Federalka Ku Meel Gaarka ah iyo shuruucda kale.

QODOBKA 61

MAXKAMADDA SARE

1. Maxkamad Sare waa maxkamada ugu sareysa waxayna leedahay awood ku baahsan Jamhuuriyadda Soomaaliya dhinacyada madaniga, dembiyada, ganacsiga iyo awoodaha kale ee Axdigan ama shard kale siiyo.

2. Garsoorayaasha Maxkamadda Sare waxay ka kooban yihiin Guddoomiyaha iyo Garsoorayaasha kale sharcigu tilmaamo.

3. Garsoorayaasha Maxkamadda Sare waxay leeyihiin caymis shaqo.

4. Golaha Shacabka ayaa diyaarin doona xeerarka tilmaanaya qaab dhismeedka Maxkamadda Sare.

QODOBKA 62
FADHIGA MAXKAMADDA

1. Fadhiga Maxkamadda sare wuxuu noqonaya magaala madaxda Jamhuuriyadda Soomaaliya.

QODOBKA 63
GUDDIGA ADEEGGA GARSOORKA

1. Guddigga Adeegga Garsoorka wuxuu mas'uul ka yahay siyaasadda guud iyo maamulka garsoorka sida sharciga tilmaamo.

2. Guddigga Adeegga Garsoorka wuxuu ka kooban yahay:

a) Guddoomiyaha Maxkamadda Sare

b) Xeer Ilaaliyaha Guud ee Qaranka

c) Seddex (3) garsoore oo laga soo doortay Maxkamadda Sare

d) Afar (4) qareen laga soo xulay ururka qareenada Soomaaliyeed.

3. Xubnaha Guddigga waxay leeyihiin xuquuq iyo xasaannad la mid ah tan garsoorayaasha.

4. Guddiggu wuxuu mas'uul ka yahay magacaabidda, beddelka, asluubta iyo anshaxmarinta iyo gunnadda garsoorayaasha.

5. Muddada Guddi kasta waa shan (5) sanno.

QODOBKA 64
XAFIISKA XEER ILAALIYAHA GUUD

1. Xafiiska Xeer Ilaaliyaha Guud waa qayb ka mid ah hay'adaha garsoorka wuxuuna ka kooban yahay:-

a) Xeer Ilaaliyaha Guud oo awoodiisu tahay ilaalinta iyo hirgelinta xeerarka dalka oo dhan. Xilkiisa iyo mas'uuliyadiisa waxaa qeexaya sharciga.

b) Xeer Ilaaliyaha Guud ee Qaranka waxaa lagu soo magacaabaya dikreeto Madaxweyne soo jeedinta Golaha Wasiiradda ka dib.

c) Xeer Ilaaliyaha waa dacwo oogaha guud ee Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah.

d) Xeer Ilaaliyaasha Dowlad Goboleedyada iyo Degmooyinka awoodooda waxay ku xaddidan tahay gobolada iyo degmooyinka waxaana lagu magacaabi doonaa sida ku cad qeybta (b) kore.

2. Mas'uuliyadda gaarka ee Xeer Ilaaliyaha Guud waxay tahay horumarinta iyo dhowrida ku dhaqanka sharciga.

QAYBTA 10AAD
QODOBKA 65
CIIMADDA NABADGELYADDA IYO DIFAACA

1. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay lahaaneysaa ciidan qaran oo ka kooban milateri, boolis, **Nabadsugid iyo Asluubta**²¹.

2. Cidamadda qalabka sida waa in si daacadnimo ah ugu hogaansan yihiin una dhowraan Axdiga, sharciga iyo midnimada dalka.

3. Sharciga ayaa habaynaya qaababka iyo howlaha ciidamada qalabka sida iyo habka wada shaqeynta iyo isku dubaridka waajibaadkooda.

QAYBTA 11AAD
DHULKA IYO HANTIDA
QODOBKA 66
SIYAASADDA DHULKA

1. Dhulka waa khayraadka Soomaaliya ee ugu muhiimsan iyo saldhigga nolosha dadka waana in loona isticmaalaa loona maareeyaa qaab xaq-soor ah, wax tar leh iyo wax soo saar la joogtayn karo.

2. Dowladda waa inay qeexdaa, dejisaana siyaasadda qaran ee dhulka, isia markaana habeysaa dhulka Jamhuuriyadda Soomaaliya taasoo hubinaysa diiwaangelinta, ku dhaqanka, lahaanshaha, helidda, degidda, xuquuqda maareynta, adkeynta, danaha iyo milkiyadda dhulka.

²¹ ”... Nabdsugidda iyo Ciidanka Asluubta” – ayaa lagu kordhiyey. Arag: Go'aanka Golaha Lam. X/G/B/609/11 ee 19.02.2011 uu Golaha Kalfadhiga 11-aad fadhigiisa 21-aad ku ansixiyey wax kabeddelidda iyo toosinta qodobbada ku xusan soo jeedinta Guddiga Arrimaha Dastuurka ee Baarlamaanka.

QODOBKA 67
KHAYRAADKA DABIICIGA AH IYO ILAALINTA DEEGAANKA

1. Khayraadka dabiidga ee dalka sida macdanta, biyaha, dhirta iyo ugaarta waa hanta Qaran. Sharci ayaana caddeynaya sida dan guud loogu manaafacaadsanayo.
2. Dowladda Federaalka ee ku meel gaarka ah waxay mudnaan siinaysaa ilaalinta, kaydinta, dhowrista deegaanka kana ilaalinaysa wax kasta oo waxyeelayn kara kala duwanaanshaha dabiiciga (*biodiversity*) iyo habdhiska dabeecadda (*ecosystem*).
3. Qof kasta oo ku sugan Jamhuuriyadda Soomaaliya waxaa waajib ku ah inuu dhowro hagaajiyana deegaanka, kana qeyb qaato horumarinta, fulinta, maareynta, badbaadinta iyo ilaalinta kheyraadka dabiiciga ah iyo deegaanka.
4. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka ah waxay qaadeysaa talaabooyin deg deg ah oo lagu nadiifinayo haraagga wasakhda lagu qubay xeebaha Jamhuuriyadda Soomaaliya. Waa in la waydiistaa magdhow cidda lagu helo inay ka dembeeyeen dembiyadaas.
5. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka waa inay qaadaa talaabooyin deg deg ah oo ay ku joojinayso nabaad-guurka, xaalufinta, baabi'inta deegaanka, gubidda dhuxusha sharci darrada ah iyo dhoofinta ugaarta naadirka ah.

QAYBTA 12AAD
GUDDIYADDA QARAN
QODOBKA 68
GUDDIYADDA MADAXBANAAN IYO KUWA MAAMULKA

1. Waxaa la dhisi doonaa guddiyo madaxbannaan hadba sidii loogu baahdo.
2. Dhisidda guddiyadda madaxbannaan, qaab-dhismeedkooda iyo howlahooda waxaa soo jeedinaya Golaha Wasiirada waxaana ansaxinaya Golaha Shacabka.
3. Wasiiradda ay khusayso ayaa Golaha u soo jeedinaya ka koobnaanshaha Guddiyadaas sida hoos ku xusan:
 - a) Guddiga Dastuurka Federaalka
 - b) Guddiga Dib-u-Heshiisiinta Qaran
 - c) Guddiga Tirakoobka Qaran
 - d) Guddiga Shaqaalaha Rayidka ah
 - e) Guddiga Baadigoobka iyo Diiwaangelinta Hantida Qaran iyo midda gaar ahaaneed.

- f) Guddiga Dib-u-Dejinta Qaran
- g) Guddiga Olambikada Soomaaliyeed
- h) Guddiga Calaamadeynta Soohdimaha Dowlad Goboleedyadda
- i) Guddiga Hub ka Dhigista iyo Abaabul ka saarka
- j) Guddiga soo Kabashada Dhaqaalaha
- k) Guddiga Khilaafaadka Dhulka iyo Hantida
- l) Guddiga Doorashooyinka

QAYBTA 13AAD
XIRIIRKA CAALAMIGA
QODOBKA 69
XIRIIRKA CAALAMIGA IYO KAN LABO GEESOODKA AH

1. Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay adkaynaysaa xeerarka shuruucda caalamiga ah iyo mucaahadooyinka caalamiga ah oo ay Jamhuuriyadda Soomaaliya dhan ka tahay iyadoo la raacayo sharciga. Heshiisyadda caalamiga ee la ogolaaday lana qaatay waxay yeelanayaan awood sharci.

2. Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay adkeynaysaa, meelmarinaysaa heshiisyadda labo geesoodka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya dhinac ka tahay Golaha Shacabka ogolaaday.

QAYBTA 14AAD
WAX-KA-BEDDELKA AXDIGA
QODOBKA 70
WAX KA BEDDELIDA AXDIGA

1. Iyadoo la tixgelinayo Qodobkan, Golaha Shacbiga ayaa awood u leh inuu wax ku daro, ka bedelo, kala bedelo ama dib u fiiriyo Axdiga.
2. Wax ka bedelka Axdiga waxaa lagu bilaabi karaa oo keliya soo jeedin ay taageersan yihiin xubno aan ka yareyn seddex meelood (1/3) meel wuxuuna ku meel mari karaa ugu yaraan seddex meelood labol (2/3) tirada guud ee Golaha Shacabka.

QAYBTA 15AAD
QODOBADA KALA GUURKA IYO DHAQANGELINTA AXDIGA
QODOB 71
MUDDADA KALA GUURKA AH

1. Axdigu wuxuu lahaanayaa awood sharci ilaa inta laga dhaqan gelinayo Dastuurka Federaalka.
2. Dastuurka Jamhuuriyadda Soomaaliya ee 1960 iyo sharciyadii kale waa loo isticmaali karaa arrimaha aan lagu xusin Axdigan haddii ayan ka horimaanaynin Axdigaan.
3. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxay ku dadaalaysaa inay soo gacan geliso una soo celiso Dowladda dhammaan hantida qaran, guurto iyo ma guurto, ee dalka iyo dibadda yaala.
4. Dowladdu waxay isku howleysaa inay u soo celiso ciddii lahayd hantidda gaarka ah ee hadda sharci darada lagu haysto.
5. Dowladda Federaalka ee ku meel gaarka ah waxay isku taxalujinaysaa dib u soo ceiinta nabadda iyo xasiloonida, isku socodka xorta ee dadka iyo badeecadda, shaqooyinka iyo adeegyada, hub ka dhegista iyo urrurinta hubka shard darada ah ee ku jira gacanta dadweynaha, si loo xafido, dhaqan celiyo layskuna dhafo miliishiyada iyadoo lala kaashanayo maamulada gobolada, oday dhaqameedyada iyo beesha caalamka.
6. Dowladda Federaalka ee ku meel gaarka ah waxay isku taxalujinaysaa dib u dejinta qaxootiga iyo dadka barakacay.
7. Mashaariicda horumarinta dalka haatan ka socda way sii socon doonaan haddii aanay waxba u dhimeyn qaranimadda dalka iyo deegaanka. Dhammaan mashaariicda cusub waa inay helaan ogolaanshaha iyo tilmaamaha Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah.
8. Marka la dhammeeyo Shirka Nabadeynta Qaran ee Kenya, dhammaan ururada maleeshiyada, kooxaha hubeysan iyo kooxaha Jamhuuriyadda Soomaaliya ka jira ma sii jirayaan waxayna hubkooda ku wareejinayaa Dowladda.
9. Axdigani ayaa aasaas u ah dastuurka federaalka ee lagu dhameyn doono labada sanno iyo bar (2 ½) laguna meel marin doono aftida dadweynaha ee la qaadi doono sannadka ugu dambeeya xilliga ku meel gaar ah.

10. Waxay Xukuumaddu qaadi doontaa dhammaan talaabooyinka lagula dagaalami karo, qabyaaladda/ eexda, xatooyo hanti dadweyne, musuq-maasuqa, dhammaan falalka wax isdabamarinta ee curyaaminaya dhaqanka suuban ee bulshada iyo howlaha qaran.

11. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka ah waxay baaritaan ku sameynaysaa isla markaana qiimeynaysaa mashaariicda horumarineed ee shisheeyuhu maalgeliyey si loo hubiyo inay wax u dhimmayaan Siyaadadda ama nabadgelyada qaran ama waxyeelayn karaan dhaqanka, deegaanka ama caafimaadka dadka.

12. Axdigu wuxuu dhaqan-gelayaa marka ergooyinka Shirweynaha Dib-u-Heshiisiinta Qaran ee Kiinya ogolaadaan waxaanu jirayaa ilaa uu ka dhaqan gelayo dastuurka federaalka.

LIFAAQ 1AAD

AWOODDAHA XAKUUMADDA FEDERAALKA KU MEEL GAARKA

Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka waxay ku lahaanaysaa dalka oo dhan awoodaha soo socda:

1. Arrimaha Dibadda.
2. Difaaca iyo Nabadgelyada.
3. Lacagta iyo Bangiga Dhexe.
4. Dhisidda Dowlad Goboleedyada.
5. Boostada iyo Isgaarsiinta.
6. Socdaalka iyo Jinsiyad bixinta.
7. Maamulka Dekedaha iyo Garoomada diyaaradaha.
8. Qorshaynta iyo Horumarinta Dhaqaalaha.
9. Khayraadka Dabiiciga ah.
10. Duulista Hawada (*Civil Aviation*).
11. Ilaalinta Deegaanka.
12. Oggolaanshaha iyo bixinta Ruqsadaha shirkadaha gaarka ah, gaar ahaan kuwa heerka qaran.
13. Ururinta Canshuuraha, soo dejinta/dhoofinta iyo canshuuraha dadban.

LIFAAQA 2AAD
AWOODAHA DAWLAD GOBOLEEDYADA

Dowlad-Goboleedyada waxay ka qabanayaan howlaha soo socda:

1. Waxbarashada.
2. Caafimaadka.
3. Waddooyinka.
4. Badbaadinta Deegaanka.
5. Booliska Goboleed.
6. Guryeenta.
7. Horumarinta Biyaha iyo Korontada.
8. Horumarinta Beeraha iyo Maareynta Biyaha.
9. Horumarinta Xoolaha iyo Dhul-daaqeed.
10. Horumarinta Ganacsiga iyo iskaashatooyinka dowlad-goboleedyada.
11. Dejinta dadweynaha.
12. Horumarinta dastuurka dowlad goboleedyada, calanka iyo astaantooda.
13. Magacaabista guddiyada doorshada dowlad-goboleedka iyo dhaqan gelinta doorshooyinka dowlad-goboleedyada.
14. Ururinta dhammaan canshuuraha tooska ah.
15. Horumarinta ciyaaraha/ fanka, suugaanta iyo cayaaraha hiddaha iyo dhaqanka.
16. Ruqsadaha ganacsiga.
17. Qorsho-magaalaynta iyo Ruqsadaha Dhismaha.
18. Faydhowrka Guud.
19. Xarumaha nasashada iyo Goobaha caruurta.
20. Caafimaadka Guud ee dadweynaha.

LIFAAQ 3AAD

Warbixinnada shanta guddi ee dib u heshiisiinta ee shirwveynaha qaran ee nabadeynta Soomaaliya Kenya 2002-2003

LIFAAQ 4AAD

Liiska Ergada, Ururada iyo kooxaha siyaasadda.